

HET SORTIMENT VAN SIDALCEA'S IN HET ARBORETUM 1949

Prof. dr H. J. VENEMA

Mej. Ir L. KOOPMAN

De *Sidalcea*'s zijn een groep van planten, welke behoren tot de familie der Malvaceae en zijn afkomstig uit Noord-Amerika. De naam *Sidalcea* is voor het eerst gebruikt door ASA GRAY, toen hij in 1849 een achttal soorten van dit geslacht beschreef in „Plantae Fendlerianae”. Vijf van deze soorten waren al eerder beschreven onder het geslacht *Sida*. GRAY vormde de naam *Sidalcea* uit de geslachtsnaam *Sida* en *Alkea*, een oude naam voor *Malva*, naar aanleiding van de gelijkenis met deze beide planten.

Door verschillende onderzoekers zijn na 1849 nog enkele nieuwe soorten beschreven; bij het verschijnen van GRAY'S Synoptical Flora of North America in 1897 waren 13 soorten bekend. Sinds die tijd zijn nog verscheidene nieuwe soorten en variëteiten beschreven. In 1931 heeft Miss ROUSH dit geslacht opnieuw bewerkt. Zij onderscheidt 20 soorten.

Het geslacht is inheems in Westelijk N.-Amerika in het gebied, begrensd door de Rocky Mountains in het Oosten, de Stille Zuidzee in het Westen en Brits Columbia in het Noorden. Het verspreidingsgebied loopt Zuidwaarts tot in Mexico, maar het centrum is gelegen in California. Meer dan de helft van het aantal soorten is daar inheems. Men treft de *Sidalcea*'s meestal aan langs bergstromen, in vochtige weiden en langs wegen, bij bronnen, in brakke moerassen en in de nevelzone van de kuststreken. Wanneer de planten in droge gebieden groeien, staan zij meestal toch op vochtige standplaatsen, welke echter spoedig kunnen uitdrogen.

Het voornaamste kenmerk waardoor het geslacht *Sidalcea* zich onderscheidt van de andere Malvaceae, is de vorm van de samengegroeide meeldraden. De helmdraden zijn n.l. vergroeid tot twee afzonderlijke buizen en wel zo, dat de buitenste bundel meeldraden de binnenste geheel omsluit.

Sidalcea is te onderscheiden van het geslacht *Sida* door de vorm der stijlen: bij *Sida* zijn de stempels knopvormig, bij *Sidalcea* langwerpig. *Malva* en *Althaea* hebben een bijkelk en meer deelvruchten terwijl de deelvruchten van *Sphaeralcea* meer dan één zaad per vrucht bevatten.

JEPSON geeft in zijn Manual of the Flowering plants of California de volgende beschrijving van het geslacht: „Kruidachtige planten. Bladeren rond, gekarteld, ingesneden of handvormig gedeeld. Bloemen in eindstandige trossen, óf tweeslachtig, óf met vrouwelijke en tweeslachtige bloemen aan dezelfde plant, óf tweehuizig. De vrouwelijke bloemen zijn kleiner. Kroon purper, rose of wit. Bijkelk meestal afwezig, zelden blad aan de basis van de kelk. Kroonbladen uitgerand of afgeknot. Meeldraadbundel met een dubbele rij van vrije helmknoppen; de helmknoppen van de buitenste rij zijn vaak duidelijk beneden die van de binnenste rij gelegen. Vrucht bestaande uit 5 tot 9 delen, die meestal gesneld zijn”.

De indeling van het geslacht *Sidalcea* door Miss ROUSH is gebaseerd, op de ontwikkelingsgeschiedenis van deze planten na de ijstijd. Zij stelt zich voor, dat het geslacht langs twee wegen van Mexico uit naar het Noorden is gekomen. De ene weg volgde de Rocky Mountains en de andere liep door California. Het ondergeslacht *Hesperalcea*, met een soort, *S. malachroides* GRAY, wordt beschouwd als de primitiefste vorm. Het zouden halfstruiken zijn met ongelobde bladeren. De meeldraden zijn hier nog onverenigd. Een nieuw ondergeslacht, dat door Miss ROUSH werd opgesteld, is *Malvastralcea*, waartoe *S. Hickmani* GREENE wordt gerekend. De meeldraden zijn hier aan de basis tot bundels van drie of vier stuks vergroeid. De grote meerderheid der soorten behoort tenslotte tot het ondergeslacht *Eusidalcea*, dat weer gesplitst is in de secties *Perennes* en *Annuae*. De *Perennes* die zich langs de Rocky Mountains naar het Noorden hebben uitgebreid (*S. neo-mexicana* GRAY en *S. candida* GRAY), vertonen veel minder variatie, dan de Californische soorten. Dit moet volgens Miss ROUSH worden toegeschreven aan het feit, dat de Rocky Mountains geologisch ouder zijn dan Californië. De grote mate van variatie, die de *Perennes* vertonen, welke zich door Californië verplaatsten, kan ook een aanwijzing zijn dat deze soorten jonger in ontwikkeling zijn. Zij vertonen alle stadia van overgang tussen de andere sub-

genera en de sectie *Annuae*. De bladeren variëren meestal aan één plant van ongelobd tot gedeeld; de stengel is vaak houtig aan de basis. De soorten, die bij de hoogste groep der *Annuae* zijn ingedeeld, komen in een bepaald gebied van Californië voor. Zij voelen zich het beste thuis in de korte regen- en groeiperiode. De bladeren van deze planten zijn alle gelobd. De soorten, die het duidelijkst de vergroeiing van de meeldraden vertonen zijn de éénjarige *S. diploscypha* GRAY en *S. hirsuta* GRAY.

De *Sidalcea's* zijn als tuinplanten nog niet lang in cultuur. Pas in het begin van deze eeuw is men in Engeland begonnen *Sidalcea's* te gebruiken als borderplanten. Wel was reeds in 1827 in het Botanical Register een afbeelding geplaatst van een plant, onder de naam *Sida malvaeflora*, uit een tuin in Chiswich. Deze was afkomstig uit Columbia. In 1882 is *Sidalcea candida* GRAY in Engeland ingevoerd uit Colorado, maar veel belangstelling bestond er aanvankelijk niet voor. De eerste bekroning van *Sidalcea's* had plaats in 1896, toen mr A. LISTER uit Rothsay een zacht rose vorm van de lila *S. malvaeflora* GRAY tentoonstelde. Tenminste twee andere vormen van deze soort worden nu nog in Engeland gekweekt, maar deze zijn in ons land onbekend. Hieruit blijkt, dat *S. candida* GRAY en *S. malvaeflora* GRAY zijn gebruikt voor het kweken van nieuwe vormen.

In de tuinen van de Royal Horticultural Society te Wisley (Engeland) werd in 1936 een groot aantal *Sidalcea's* van verschillende kwekers bij elkaar gebracht om beoordeeld te worden.

Men onderscheidde daar vroegbloeiende planten, die in Juni beginnen te bloeien, in Juli bloeiende en laat bloeiende planten, die pas in Augustus hun bloemen ontplooiën. Verder heeft men onderscheid gemaakt naar de kleur der bloemen en naar de habitus, en kwam aldus tot de volgende indeling:

1. *Het grandiflora type*. Grote bloemen in middelmatig grote, compacte trossen. De plant zelf is meestal compacter dan die van de andere typen. Hiertoe behoren o.a. „Scarlet Beauty”, „mr Lindbergh” en „Nimmerdor”.
2. *Het stellata type* met de stervormige bloemen (de kroonb. volkomen vrij van elkaar staand) nogal losjes gerangschikt langs de stengel. Ze zijn lossier vertakt dan de planten van het grandiflora type. Bij de keuring in Wisley heeft men daarbij o.a. ingedeeld de volgende bij ons gekweekte *Sidalcea's*: *S. candida* GRAY, „Elsie Hugh”, „H. Blanchard”, „Rosy Gem”, „Rose Queen”, en „Monarch”.

3. Tenslotte het *multiflora type* met de kleinste bloemen, die samengepakt zijn aan het einde van de stengels, zodat de bloeiwijze de vorm heeft van een stompe cylinder. De vertakking is meer aan het einde van de bloeiwijze gelegen. De enige vorm van deze groep, die in ons land gekweekt wordt, is „Brilliant”.

In het voorjaar van 1949 werden in het Arboretum van de Landbouwhogeschool van 25 kwekers 112 maal 3 planten van 14 verschillende vormen op bedden gezet. Gebruik makende van het verslag van de keuring te Wisley en wat er verder nog in de literatuur te vinden was, is een begin gemaakt met het vergelijken van de verkregen *Sidalcea's*. De ingezonden *Sidalcea's* zijn, voor zover bekend, gewonnen door de volgende kwekers: W. v. EGMOND, te Oegstgeest heeft „Brilliant”, „Interlaken”, „mr Lindbergh” en „Nimmerdor” gewonnen en in de handel gebracht. „Scarlet Beauty” is wel door hem gekweekt, maar niet in de handel gebracht. De overige vormen waarvan, de afkomst bekend is zijn gewonnen door Engelse kwekers n.l. „Rose Beauty” en „Rose Queen” door T. SMITH te Newry, „Sussex Beauty” door CHEAL and Son te Crawley en „Monarch” door JONES BROS.

Enkele vormen waren aan de kleur der bloemen en de groeiwijze direct goed te onderscheiden. n.l.

Sidalcea candida GRAY met witte bloemen, de vroegst bloeiende..

„Elsie Hugh”, licht rose bloemen met gefranjerde rand der kroonbladen.

„Sussex Beauty” met ongeveer dezelfde kleur bloemen als „Elsie Hugh” maar met gaafrandige kroonbladen. De laagste bladeren van deze plant zijn dieper ingesneden dan die van alle andere vormen, zodat „Sussex Beauty” ook gemakkelijk aan het blad herkend kan worden. Bloeit laat.

„Rosy Gem” is nogal verschillend, omdat deze door zaad vermeerderd wordt. De kleur der bloemen varieert van licht tot donker lila rood, vaak met wit geaderd. De kroonbladen overlappen elkaar.

„Rose Beauty” Hoog (± 1.20 m) en los groeiend. Zeer lange trossen van donker rose tamelijk kleine bloemen.

„Rose Queen” Zeer hoog groeiend tot 2 m, zeer los vertakt. Bloemtrossen lang met licht rose bloemen.

„Pompadour” met donker karmijnrode gevulde bloemen, die klein van stuk zijn. Bouw van de plant komt ongeveer overeen met „Monarch”. Laat bloeiend.

Wat er na afzondering van deze 7 vormen overblijft is een grote groep van planten met donker karmijn rose gekleurde bloemen, die

minder gemakkelijk uit elkaar te houden zijn.

Toch bleek, vooral bij betrokken hemel, de echte „*Brilliant*” goed te onderscheiden van de andere door de kleur, die uitgesproken glanzend rood en zeer bestendig is, maar ook doordat de plant er altijd zo „ordelijk” uitziet. De groei is n.l. tamelijk compact, en de oude bloemen vallen na de bloei meteen af, zodat de bloemtrossen er altijd fris uitzien. Verder is het aantal bloemen, dat bij deze plant gelijktijdig bloeit groter dan bij de meeste andere, n.l. van 6—10 bloemen.

Het materiaal dat onder de naam „*Monarch*” werd ingezonden, vertoonde onderling zeer grote verschillen; veel planten bloeiden ongeveer gelijk met „*mr Lindbergh*” en „*Nimmerdor*” en zagen er ook ongeveer zo uit, sommige begonnen ongeveer twee weken later te bloeien, terwijl sommige planten nog later in bloei kwamen. Maar ook de beschrijvingen in de literatuur wijken onderling nogal af. De Royal Horticultural Society beschrijft deze vorm als volgt: 1.20 m hoog, plant met een compacte vorm, bloemen 1½ inch diameter, helder rose, laat. Maar volgens een artikel van SCHMIDT in *Blumen und Pflanzenbau*, 1938, is „*Monarch*”: donkerrood, half gevuld, 60 cm hoog; bloeit pas in September tot October. Wijnt ontvingen eveneens twee planten van *Sidalcea* „*Monarch*” van Engelse kwekers. Daarvan bleek de ene plant gelijk te zijn aan „*Rosy Gem*”. De plant van de andere kweker voldeed, evenals enkele der ingezonden exemplaren van Nederlandse kwekers, aan de beschrijving van SCHMIDT. De bloeitijd was echter aanmerkelijk vroeger, wat waarschijnlijk dit jaar aan het droge, zonnige weer kan worden toegeschreven.

„*Interlaken*” is een losgroeïende plant met rose gekleurde bloemen, die een zilverschijnende glans hebben. De bloemtrossen staan iets schuin naar boven gericht en de bloemen zijn tamelijk ver van elkaar verwijderd aan de stengel geplaatst. De bloei valt vrij laat.

De overblijvende vormen van het Nederlandse sortiment zijn dan: „*mr Lindbergh*”, „*Nimmerdor*” en „*Scarlet Beauty*”. De naam van de laatste is misleidend, daar de kleur van de bloemen van deze plant karmijn-rose is. Daardoor is „*Scarlet Beauty*” bij mooi weer wel te onderscheiden van de beide andere, die donkerder van kleur zijn.

De planten, die als „*mr Lindbergh*” en „*Nimmerdor*” werden ingezonden, vertoonden een tamelijk groot verschil in hoogte. Sommige planten waren bovendien wat compacter dan andere, maar de kleur was van alle gelijk. Bovendien was opvallend, dat bij deze drie vormen de oude bloemen verdord aan de stengel bleven zitten, zodat tegen het einde van de bloei de planten een zeer slordige indruk maakten.

Na de vergadering van de Vereniging voor Vasteplantenkwekers op 14 Juli 1949 gehouden in het Laboratorium voor Plantensystematiek, heeft een Commissie, bestaande uit: de heren A. P. VAN EGMOND, Oegstgeest; W. VAN EGMOND, Oegstgeest; A. C. HENDRIKSEN, Zoeterwoude; mej. ir L. KOOPMAN, Wageningen; prof. dr H. J. VENEMA, Wageningen; W. VERBOOM, Boskoop en J. VERKERK, Alphen a. d. Rijn, besloten een keuze te doen uit de aanwezige vormen, met de bedoeling het kweken van de beste vormen te bevorderen en de minder goede uit het sortiment te laten verdwijnen. De Commissie kwam tot de conclusie, dat de volgende *Sidalcea*'s in aanmerking kwamen voor het vormen van een goed sortiment:

1. *Sidalcea candida* GRAY.
2. „ „*Elsie Hugh*”.
3. „ „*Sussex Beauty*”.
4. „ „*Rose Beauty*”.
5. „ „*Rosy Gem*”.
6. „ „*Pompadour*”.
7. „ „*Monarch*”.
8. „ „*Interlaken*”.
9. „ „*Brilliant*”.

Indien de kwekers in Nederland er toe gebracht kunnen worden hun sortiment te beperken tot het goed op naam te houden van deze vormen, zou de grote verwarring, die thans op het gebied van de benaming der *Sidalcea*'s bestaat, spoedig tot het verleden kunnen behoren.

Geïnteresseerden, welke zich op de hoogte willen stellen van die kwekers, die de juiste soorten *Sidalcea*'s in de handel brengen, kunnen zich hiervoor rechtstreeks wenden tot het Laboratorium voor Plantensystematiek, Rijkstraatweg 37 te Wageningen.